

מתוך: רולאן בארת | "מחשבות על צילום"

(על צילום כ"דימוי" אל מול צילום כ"מציאות")

החברה מעוניינת לרסן את הצילום, למתן את הטירוף המאיים בלי הרף להתפוצץ בפניו של המסתכל. לשם כך יש בידה שני אמצעים.

האמצעי הראשון הוא הפיכת הצילום למעשה אמנות, שכן אין אמנות מטורפת. מכאן דבקונו של הצלם ביריבות שבינו לבין הצייר, בהיכנעו למרות הרטוריקה של הציור ולסגנון המרומם של התצוגה.

הצילום יוכל, לאמיתו של דבר, להיות אמנות: כששוב לא יהיה בו דבר מן הטירוף, כשהמהות שלו תשתכח ולא תוכל לפעול עלי עוד.

אתם סבורים כי בהסתכלי ב"מטיילות" של המפקד פויו אני מתרגש זועק: "זה היה!" הקולנוע משתתף באותו 'ביות' של הצילום – לפחות הקולנוע הבדיוני, בדיוק זה המכונה האמנות השביעית. הסרט יכול להיות מטורף בדרך מלאכותית, להציג את סימני התרבותיים של הטירוף, אך לעולם איננו מטורף מטבעו (באמצעות מעמדו האירוני); הוא תמיד היפוכה הגמור של ההזיה; הוא פשוט אשליה; ראייתו חלומית, לא זיכרונית.

האמצעי השני לריסון הצילום הוא ההכללה – לשוות לו עדריות, לשורפו עד ששוב לא יעומת עם דימוי שלעומתו יוכל לבלוט, לאותת את טבעו המיוחד, את השערוריה והטירוף שבו. זה מה שמתרחש בחברתנו, שבה הצילום הורס את שאר הדימויים בכח עריצותו; לא עוד תחריטים, לא עוד ציור פיגורטיבי, אלא אם כן תוך כניעה מוקסמת (ומקסימה) לדגם הצילומי. מישהו אמר לי (וצדק) בהתבוננו במבקריו של אחד מבתי הקפה: "תראה כמה הם קודרים! בימינו התמונות מלאות חיים יותר מבני האדם". היפוך דברים זה הוא אולי אחד מסימני עולמנו: אנו חיים על פי רפרטואר של דימויים מוכללים. למשל ארצות הברית, שבה הכל נהפך לדימויים: רק הדימויים קיימים, מיוצרים ונצרכים. הנה דוגמא קיצונית: אתה נכנס לחנות פורנו בניו יורק. כאן לא תמצא פריצות אלא אך ורק את "התמונות החיות" שלה (שמאפלתורפ ידע להשתמש בהן בצלילות רבה בכמה מתצלומיו); כאילו האלמוני (לעולם לא שחקן) הכובל את עצמו ומולקה אינו חש הנאה אלא אם כן הנאה זו מצטרפת לדימוי הסטריאוטיפי (הנדוש) של הסאדומאזוכיסט. ההנאה עוברת דרך הדימוי, וכאן התמורה הגדולה. היפוך זה מעלה בהכרח את השאלה המוסרית: לא שהדימוי הוא בלתי מוסרי, מתנגד לדת או שטני (היו שקבעו זאת עם תחילת הצילום), אלא שכאשר הוא מוכלל הוא מבטל לחלוטין את ממשותו של העולם האנושי, עולם המאבקים והתשוקות, במסווה תפקידו כמאייר. מה שמאפיין היום את החברות הקרויות מתקדמות הוא

שהן צורכות דימויים, שלא כחברות העבר, שצרכו אמונות, לפיכך הן ליברליות יותר, קנאיות פחות אבל גם 'כוזבות' יותר (אותנטיות פחות) – משהו שאנו מתרגמים, בתודעה הרגילה, להודאה ברושם של שיממון מבחיל, כאילו הדימוי שנעשה אוניברסלי יצר עולם חסר הבדלים (אדיש) שבו תוכל להישמע פה ושם רק קריאתם של האנרכיזמים, האינדיוידואליזם ואזורי השוליים; הבה נבטל את הדימוי, הבה נציל את התשוקה הישירה (הלא מתווכת).

טירוף או ריסון? הצילום יכול להיות זה או זה. מרוסן כאשר הריאליזם שבו נשאר יחסי, ממותן על ידי הרגלים אסתטיים או נסיוניים (לדפדף בכתב עת בחדר המתנה של הספר, של רופא השיניים); מטורף כאשר הריאליזם הזה מוחלט, אם אפשר לאמר כך, כאשר הוא מחזיר אל התודעה המאוהבת והמבוהלת את הזמן במלוא גשמיותו; תנועה סיבובית במלוא מובן המילה, ההופכת את מהלכו של הדבר ואשר אקרא לה בסיכום הדברים – האקסטזה של הצילום.

אלה הן 2 הדרכים של הצילום. הבחירה נתונה בידי: לכופף את ההצגה שהוא מציג לצופן המתורבת של האשליות המושלמות, או לעמוד מול התעוררותה של המציאות שבצילום, שאינה מציאות מקבלת מרות.